

education

Department of
Education
FREE STATE PROVINCE

GRAAD 9

NATUURWETENSKAPPE

NOVEMBER 2019

PUNTE: 100

NASIENRIGLYNE

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 8 bladsye.

Nota: Penaliseer slegs EEN MAAL per vraag indien eenhede uitgelaat is.

AFDELING A

VRAAG 1

1.1.1 D ✓	(1)
1.1.2 D ✓	(1)
1.1.3 A ✓	(1)
1.1.4 C ✓	(1)
1.1.5 B ✓	(1)
1.1.6 A ✓	(1)
1.1.7 C ✓	(1)
1.1.8 D ✓	(1)
1.1.9 D ✓	(1)
1.1.10 A ✓	(1)
1.2.1 C ✓	(1)
1.2.2 I ✓	(1)
1.2.3 G ✓	(1)
1.2.4 H ✓	(1)
1.2.5 F ✓	(1)
1.3.1 Newton ✓ (Moet die WOORD gee)	(1)
1.3.2 Spanning ✓	(1)
1.3.3 Wrywing OF Wrywingskrag ✓	(1)
1.3.4 Voltmeter ✓	(1)
1.3.5 Vulkaan OF Vulkaniese uitbarsting ✓	(1)

TOTAAL AFDELING A: 20

AFDELING B

VRAAG 2

- 2.1 Hidro-elektriese✓ kragstasie (1)
- 2.2 Water **OF** Vallende water✓ (1)
- 2.3 X - Transformator✓
Dit verander die (stroom) spanning van die elektrisiteit.✓
Aanvaar: Dit verhoog die spanning. **OF** Dit verlaag die spanning. (2)
- 2.4 Wind, son-energie, seegolwe, sonverhitte stoom, geotermiese energie.✓✓
(**Nie aanvaarbaar:** water, want dit is in die vraag gegee.) (**ENIGE TWEE**) (2)
[6]

VRAAG 3

- 3.1 Wat is die effek van verskillende tipes draad op weerstand?

OF

Hoe beïnvloed verskillende tipes draad die weerstand?

Onafhanklike EN afhanklike veranderlikes genoem (onderstreepte woorde).	✓
'n Vraag is oor die verwantskap tussen die veranderlikes gevra.	✓

(2)

- 3.2 Tipe draad✓ (1)
- 3.3 Z✓ (1)
- 3.4 'n Beter geleier sal meer stroom✓ deurlaat omdat dit 'n laer weerstand✓ het.

OF

Hoe laer die weerstand✓ hoe meer stroom vloei,✓ hoe beter die geleier. (2)

- 3.5 Temperatuur **OF** Lengte **OF** Dikte✓ (van 'n draad/geleier).
(**Nie aanvaarbaar:** tipe geleier; dit was in vraag gegee.) (**ENIGE EEN**) (1)
[7]

VRAAG 4

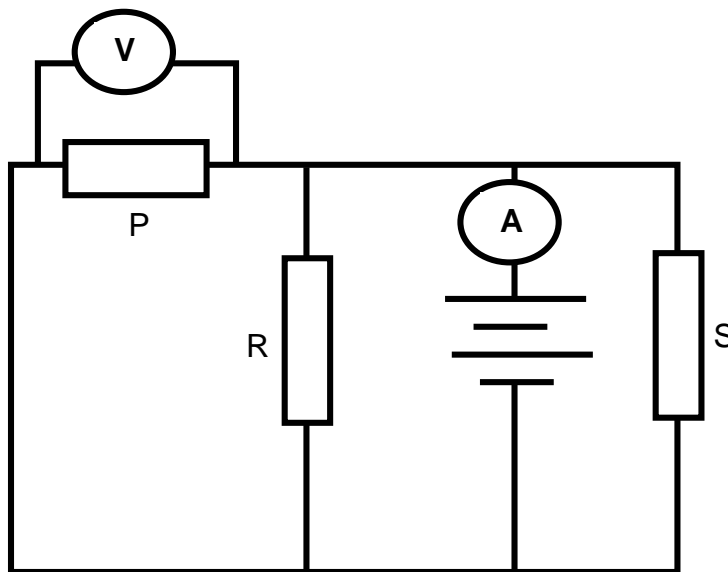
4.1.1 Parallel ✓ (1)

4.1.2 Resistor ✓ (1)

4.1.3 Dit beperk/beheer/weerstaan die vloeï van stroom. ✓ (1)

4.1.4 $2 \times 1,5 \text{ V}$ ✓
 $= 3 \text{ V}$ ✓ **Nota: Gee 2 punte as 'n leerder slegs 3 V skryf.** (2)

4.1.5

Ammeter in serie met die battery geskakel.	✓
Voltmeter in parallel oor resistor P geskakel.	✓

(2)

4.2.1 $\frac{3V}{3}$ ✓ = 1 V ✓ **Nota: Gee 2 punte as 'n leerder slegs 1 V skryf.** (2)

4.2.2 (Resistors in serie) is potensiaalverdelers. ✓

OF

Die totale potensiaalverskil word tussen resistors in serie verdeel. ✓

OF

Die som van die potensiaalverskil oor individuele resistors is gelyk aan die potensiaalverskil oor die battery. ✓ (1)

4.2.3 Neem af ✓ (1)

4.2.4 Deur een resistor in serie by te voeg, sal die totale potensiaalverskil/ V_{battery} ✓
 deur meer resistors/4 resistors, i.p.v. 3, verdeel word. ✓ (2)

[13]

VRAAG 5

5.1 Kilowatt/kW **OF** Watt/W ✓

Nota: Aanvaar Joule per sekonde **OF** J/s **OF** J.s⁻¹ (1)

5.2 3,25 ✓ x 20 ✓ (**Nota:** 15 minute = 0,25h)
= 65 h ✓

(3)

5.3 $45 \checkmark \times \frac{120}{1000} \checkmark$ **OF** $45 \checkmark \times 120 \checkmark$
= 5,4 kW ✓ = 5 400 W ✓

(3)

Sien positief na vanaf 5.2 en 5.3.

5.4 Koste = 5,4 x 65 x 0,91 ✓
= R319,41 ✓

(2)

5.5 2,5 ✓ x 24 ✓
= 60 h

(2)

5.6 Y ✓

(1)

5.7 Koste = 5,4 x 60 x 0,91 ✓
= R294,84

(1)

[13]

VRAAG 6

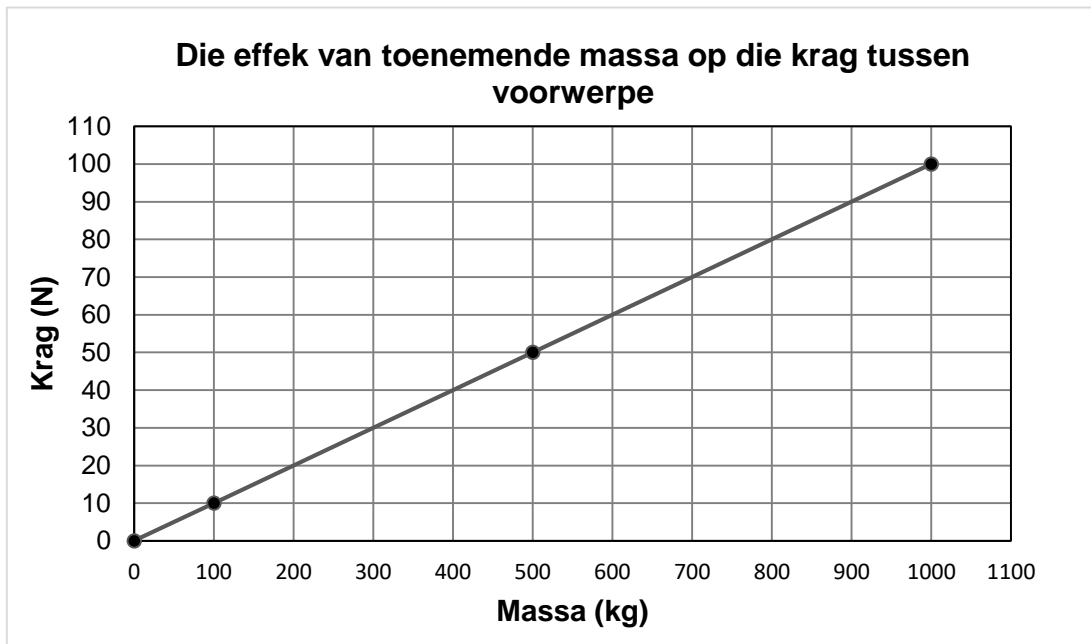
6.1 Gravitasiekrag **OF** Swaartekrag ✓ (1)

6.2 Afstand (tussen voorwerpe) ✓ (1)

6.3 1 ✓ (1)

6.4 Groter ✓ (1)

6.5

Nasienkriteria	Punte
Korrekte skaal op x-as met titel en eenhede ingesluit.	✓
Korrekte skaal op y-as met titel en eenhede ingesluit.	✓
Stip van eerste twee punte is korrek.	✓
Stip van laaste twee punte is korrek.	✓

NOTA: Trek 1 punt af indien die asse omgeruil is. (4)

6.6 Hoe groter die massas van die twee voorwerpe, hoe groter/sterker ✓ is die krag tussen die twee voorwerpe. (1)
[9]

VRAAG 7

- 7.1.1 A – Termosfeer ✓
C – Stratosfeer ✓ (2)
- 7.1.2 C ✓ **Nota:** Aanvaar slegs die LETTER. (1)
- 7.1.3 Mesosfeer ✓ (Moet die NAAM gee.) (1)
- 7.1.4 (a) Temperatuur in B (mesosfeer) is laer/kouer ✓ as in D (troposfeer). ✓
OF
Temperatuur in D is hoër/warmer ✓ as die temperatuur in B. ✓ (2)
- (b) Lugdruk in B is laer ✓ as in D. ✓
OF
Lugdruk in D is hoër ✓ as die lugdruk in B. ✓ (2)
- 7.2.1 Koolstofdioksied/Waterdamp/Metaan ✓ ✓ (ENIGE TWEE) (2)
- 7.2.2 Voedseltekort ✓ **OF** Massa-uitwissing ✓ (ENIGE EEN) (1)
- 7.2.3 Vloede, waterskaarste/droogte, swak waterkwaliteit, stygende seevlakke. ✓ ✓ ✓
(ENIGE DRIE) (3)
[14]

VRAAG 8

- 8.1 **Hidrosfeer** bestaan uit water in alle vorme op aarde. ✓
Litosfeer bestaan uit soliede rots en grond. ✓
Atmosfeer is 'n laag gasse rondom die Aarde. ✓
Biosfeer bestaan uit alle lewende plante en diere. ✓
OF
Biosfeer bestaan uit alle lewende dinge en hulle interaksie met rotse/gesteentes, grond, lug en water. ✓ (4)
- 8.2.1 Wortels (van die boom) absorbeer minerale uit die grond **OF** die wortels groei/anker in die grond. ✓ (1)

8.2.2 Gaswisseling tussen die blare (van die boom) en die atmosfeer.✓

OF

Suurstof word deur die boom aan die atmosfeer afgegee.✓

OF

Koolstofdiksied uit die atmosfeer word deur die boom geabsorbeer.✓ (1)

8.2.3 Wortels absorbeer water uit die grond.✓

OF

Blare gee water af (transpirasie).✓ (1)
[7]

VRAAG 9

9.1.1 Graniet vorm wanneer magma afkoel✓ binne-in die aardkors,✓ terwyl
lawa vorm wanneer magma bo die aarde se oppervlak afkoel. ✓ (3)

9.1.2 Lawa✓
Die afkoeling van lawa vind vinniger plaas bo die oppervlak van die aarde✓
as binne-in die aardkors, soos in die geval van graniet. (2)

9.2.1 Smelting✓ (1)

9.2.2 1✓ en 3✓ (2)

9.2.3 Stollings✓gesteentes (1)

9.2.4 Sedimentêre✓ gesteentes (1)

9.2.5 2✓ (1)
[11]

TOTAAL AFDELING B: 80
GROOTTOTAAL: 100